УДК: 338.4

Мішечкін О.Д. *здобувач першого*
(бакалаврського) рівня вищої освіти
4-го року навчання
Науковий керівник: Лобунець Т.В. *к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність операційної діяльності підприємства залежить від численних факторів, які можна класифікувати на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори пов’язані з організацією, технологіями, персоналом і ресурсами підприємства, тоді як зовнішні обумовлені ринковими, економічними, політичними та соціальними умовами. В. Савченко зазначає, що розуміння цих факторів дозволяє підприємствам розробляти стратегії для підвищення ефективності та адаптації до змін. Автор підкреслює, що

комплексний аналіз факторів є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1, с. 65-67].

Внутрішні фактори, що впливають на ефективність операційної діяльності підприємства:

1. Організаційна структура. Чітка організаційна структура сприяє швидкому прийняттю рішень, ефективній координації між підрозділами та зниженню бюрократичних затримок. Матрична структура управління є особливо ефективною для великих підприємств, оскільки дозволяє поєднувати функціональну та проєктну координацію. Наприклад, впровадження матричної структури на аграрному підприємстві підвищило швидкість реагування на зміни попиту на 15%;
2. Технологічний рівень. Використання сучасних технологій, таких як автоматизація виробництва, системи ERP чи IoT (Інтернет речей), дозволяє значно підвищити продуктивність і знизити витрати. Автоматизація складських операцій може скоротити тривалість обробки замовлень на 20-30%, що позитивно впливає на загальну ефективність;
3. Кваліфікація персоналу. Рівень підготовки працівників і їхня мотивація є ключовими факторами ефективності операційної діяльності. Регулярне навчання персоналу, впровадження програм розвитку та мотиваційних систем сприяють підвищенню якості продукції та зниженню рівня браку. Наприклад, впровадження системи KPI на промисловому підприємстві підвищило продуктивність праці на 10%;
4. Управління запасами. Ефективне управління запасами дозволяє уникнути надлишкових витрат на зберігання та дефіциту сировини, що особливо важливо в кризових умовах;
5. Енергоефективність. Раціональне використання енергоресурсів є важливим фактором зниження собівартості, особливо для енергоємних галузей, таких як металургія чи хімічна промисловість. Впровадження енергозберігаючих технологій може скоротити витрати на енергоносії на 15-25%, що суттєво впливає на фінансові результати [2].

Зовнішні фактори, що впливають на ефективність операційної діяльності підприємства:

1. Ринкові умови. Зростання конкуренції та зміни в споживчих уподобаннях змушують підприємства постійно вдосконалювати операційні процеси для збереження ринкової частки. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію вимагає від підприємств адаптації виробничих процесів, що може підвищити витрати, але зміцнює конкурентні позиції;
2. Економічна ситуація. В умовах воєнного стану чи економічної кризи підприємства стикаються з перебоями в поставках, зростанням цін на сировину та зниженням купівельної спроможності, що негативно впливає на ефективність. Приклад машинобудівного підприємства, яке в умовах воєнного стану переорієнтувало постачання сировини на внутрішній ринок, що дозволило зберегти 80% обсягів виробництва;
3. Законодавче регулювання. Н. Ю. Захарова підкреслює, що зміни в податковому, екологічному чи трудовому законодавстві можуть вимагати додаткових витрат на адаптацію, що впливає на операційну ефективність.

Впровадження нових екологічних стандартів може потребувати модернізації обладнання, що підвищує витрати на 10-15% [3, с. 205-207].

4. Глобалізаційні процеси. Глобалізація відкриває нові ринки для підприємств, але водночас підвищує вимоги до якості, швидкості та гнучкості операційних процесів. Для виходу на міжнародні ринки підприємства змушені сертифікувати продукцію за стандартами ISO, що підвищує витрати, але зміцнює конкурентні позиції;

5. Інституційні фактори. Вплив державних інститутів, таких як система сертифікації, стандарти якості чи регуляторні органи, є важливим фактором ефективності. Відповідність міжнародним стандартам якості підвищує конкурентоспроможність, але вимагає значних інвестицій у модернізацію. Наприклад, аграрне підприємство, яке отримало сертифікацію ISO 14001, підвищило свою ринкову частку на 7%;

6. Соціально-культурні фактори. Корпоративна культура, рівень залученості працівників і їхня готовність до змін є важливими факторами ефективності. Підприємства з високим рівнем корпоративної культури здатні швидше впроваджувати інновації, що позитивно впливає на операційні процеси. Наприклад, впровадження програми залученості працівників на промисловому підприємстві підвищило продуктивність на 12% [4, с. 39-42].

Для наочної ілюстрації впливу факторів на ефективність операційної діяльності наведено таблицю 1. яка підсумовує ключові внутрішні та зовнішні фактори, їхній вплив і приклади заходів для управління.

Таблиця 1

Фактори, що впливають на ефективність операційної діяльності підприємства

Фактор	Тип	Вплив	Приклад заходів
Організаційна структура	Внутрішній	Впливає на швидкість прийняття рішень і координацію	Впровадження матричної структури
Технологічний рівень	Внутрішній	Підвищує продуктивність і знижує витрати	Автоматизація виробництва, впровадження ERP
Кваліфікація персоналу	Внутрішній	Впливає на якість і продуктивність	Програми навчання, системи мотивації
Управління запасами	Внутрішній	Знижує витрати на зберігання	Впровадження Just-in-Time
Енергоефективність	Внутрішній	Знижує собівартість	Енергозберігаючі технології
Ринкові умови	Зовнішній	Визначає конкурентоспроможність	Адаптація до нових споживчих уподобань
Економічна ситуація	Зовнішній	Впливає на доступ до ресурсів	Диверсифікація постачальників
Законодавче регулювання	Зовнішній	Підвищує витрати на адаптацію	Модернізація обладнання
Глобалізаційні процеси	Зовнішній	Підвищує вимоги до якості	Сертифікація за стандартами ISO
Соціально-культурні фактори	Зовнішній	Впливає на залученість персоналу	Впровадження програм корпоративної культури

Джерело: сформовано автором

Таблиця 1 демонструє, що внутрішні фактори, такі як організаційна структура, технологічний рівень і кваліфікація персоналу, є більш контрольованими, оскільки підприємство може безпосередньо впливати на них через управлінські рішення. Зовнішні фактори, такі як ринкові умови чи економічна ситуація, є менш контрольованими, але їхній вплив можна пом'якшити через стратегічні заходи, такі як диверсифікація постачальників чи адаптація до нових стандартів. Аналіз показує, що для забезпечення високої ефективності необхідно поєднувати заходи з управління внутрішніми та зовнішніми факторами.

Для управління факторами, що впливають на ефективність, підприємства використовують різні інструменти. Н. Ю. Захарова зазначає, що методи управління ризиками, такі як SWOT-аналіз чи сценарне планування, дозволяють мінімізувати вплив зовнішніх факторів і оптимізувати операційні процеси. Автор підкреслює, що SWOT-аналіз допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а сценарне планування дозволяє підготуватися до можливих криз [3, с. 207-209].

О. В. Савчук додає, що в умовах криз, таких як пандемія чи воєнний стан, підприємства повинні впроваджувати антикризові стратегії, які включають диверсифікацію постачальників, оптимізацію витрат і перебудову логістичних ланцюгів. Автор наводить приклад аграрного підприємства, яке завдяки антикризовим заходам зберегло 85% обсягів виробництва в умовах карантинних обмежень [5, с. 50-52].

Для оцінки впливу факторів на ефективність можна використовувати методику аналізу чутливості, яка дозволяє визначити, які фактори мають найбільший вплив на результати діяльності. Наприклад, таблиця 2 ілюструє вплив ключових факторів на собівартість продукції на основі даних гіпотетичного промислового підприємства.

Таблиця 2

Аналіз чутливості факторів впливу на собівартість продукції

Фактор	Зміна фактора	Зміна собівартості, %	Пріоритетність
Ціна сировини	+10%	+8%	Висока
Високий рівень автоматизації	+20%	-5%	Середня
Кваліфікація персоналу	+15%	-3%	Низька
Енерговитрати	+10%	+4%	Середня
Логістичні витрати	+10%	+3%	Низька

Джерело: сформовано автором

Аналіз чутливості показує, що ціна сировини має найбільший вплив на собівартість продукції, оскільки зростання цін на 10% призводить до збільшення собівартості на 8%. Це підкреслює важливість диверсифікації постачальників і укладання довгострокових контрактів для стабілізації цін. Високий рівень автоматизації має значний позитивний вплив, знижуючи собівартість на 5% при зростанні на 20%. Кваліфікація персоналу та логістичні витрати мають менший вплив, але їхня оптимізація також може сприяти зниженню витрат. Цей аналіз допомагає менеджерам визначити пріоритетні напрямки для інвестицій, такі як модернізація обладнання чи стабілізація цін на сировину.

Отже, ефективність операційної діяльності підприємства залежить від складної взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають його здатність оптимально використовувати ресурси та досягати стратегічних цілей. Внутрішні фактори, такі як організаційна структура, технологічний рівень, кваліфікація персоналу, управління запасами та енергоефективність, є контрольованими і можуть бути оптимізовані через управлінські рішення. Зовнішні фактори, включаючи ринкові умови, економічну ситуацію, законодавче регулювання, глобалізаційні процеси та соціально-культурні аспекти, є менш контрольованими, але їхній вплив можна пом’якшити через стратегічні заходи, такі як диверсифікація постачальників чи адаптація до нових стандартів. Фактори, такі як ціна сировини та рівень автоматизації, мають найбільший вплив на собівартість, що підкреслює важливість інвестицій у модернізацію та стабілізацію поставок.

Список використаних джерел:

1. Савченко В. Операційний менеджмент: навч. посібник. Харків: Харківський національний аграрний ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2013. 274с.
2. Лівошко Т. В. Забезпечення ефективного управління енергоресурсами на промислових підприємствах. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9880 (дата звернення: 26.03.2025)
3. Захарова Н. Ю. Управління ризиками на підприємстві: сутність, підходи та методи. Бізнес Інформ. 2023. № 1. С. 203-209
4. Тарасюк О. В. Управління змінами в організації: основні концепції та моделі. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 1 (107). С. 39-46.
5. Савчук О. В. Методологічні і практичні аспекти оцінки впливу антикризового менеджменту та карантинних заходів на ефективність діяльності агропромислових підприємств. Агросвіт. 2022. № 2. С. 50–56.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту
(кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту)
Гуманітарно-педагогічний факультет
(кафедри соціальної роботи та реабілітації)
Purdue University (USA)
Fater Academy of India (India)
Національний університет «Запорізька політехніка»
НТУ «Дніпровська політехніка»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ «РОЛЬ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ»

15-16 квітня 2025 р.
Київ, онлайн, Zoom

Роль молоді у розвитку АПК України [Електронний ресурс]**:** зб. матеріалів IX міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 квітня 2025 р.). Київ: НУБіП України, 2025. 362 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРОВЕДЕНА В РАМКАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОЄКТУ МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ «ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В ЄС» ЗА ПІДТРИМКИ ЕРАЗМУС+, 101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету аграрного менеджменту (протокол № 11 від 19 травня 2025 року)

Збірник укладено за матеріалами IX міжнародної науково-практичної конференції «Роль молоді у розвитку АПК України». Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямами роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

The collection is based on the materials of the V International Scientific and Practical Conference "The Role of Youth in the Development of AIC of Ukraine", conducted by the Faculty of Agrarian Management and the Faculty of Humanities and Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The content of the sections is synchronized with the main directions of the conference.

The publication is designed for scientists, teachers, graduate students, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова); Дєліні М.М., д. екон. наук, професор; Прушківська Е. В., д. екон. наук, професор; Сопівник І.В., д. пед. наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації; Супрун Д.М., д. пед. наук, професор; Осадченко І.І., д. пед. наук, професор; Власенко Т.О, к. екон. наук, доцент, звідувач кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту; Алексеєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Гаврилюк В.П. к.екон. наук, доцент; Дергач А.В., к.наук з держ. упр., доцент; Лобунець Т.В., к. екон. наук, доцент; Чемодуров О.М., к. екон. наук, доцент; Юзба В.О. к. екон. наук, доцент; Прохорчук О.М., к. пед. наук, доцент; Тілікіна Н.В., к. екон.наук, доцент; Мовчун С.В., к.екон.наук; Власенко К.О., к.пед.наук; Голєва М.С.,PhD, асистент; Будегай В.А., асистент; Кендус Д.І., асистент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.
Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.
Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України,
2025 © Автори, 2025